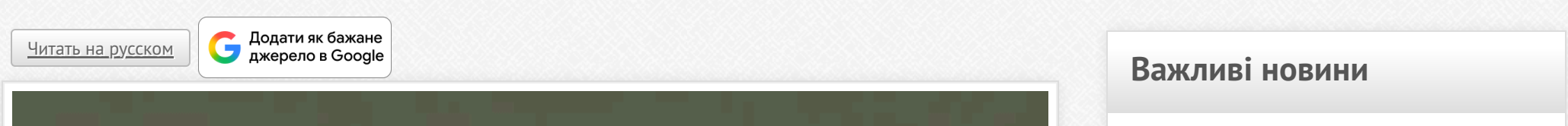


«Стандарт Ямашіті» в дії: командира окупантів вперше засудили в Україні за звітства підлеглих, яких він не зупинив

## «Стандарт Ямашіті» в дії: командира окупантів вперше засудили в Україні за звітства підлеглих, яких він не зупинив



«Стандарт Ямашіті» в дії: командира окупантів вперше засудили в Україні за звітства підлеглих, яких він не зупинив

**В Україні з'явилася перша судово практика застосування принципу відповідальності командира.** Сіудирський райсуд заочно засудив до 12 років в'язниці **Сергія Єсіпова** – командира підрозділу окупантів, чий підлеглий катував цивільних на Миколаївщині у 2022 році. **Унікальність справи полягає в тому, що Єсіпов особисто не був людей і не видавав прямих наказів про тортури, проте він знав про звірства у підконтрольній йому Олександрівці та свідомо не вжив жодних заходів, щоб їх припинити.**

Видання **Watchers** пояснює, як «стандарт Ямашіті», закладений ще після Другої світової війни, нарешті імплементований в українське законодавство (стаття 31-1 ККУ). В умовах, коли зафіксовано понад 213 тисяч воєнних злочинів, ідентифікація кожного рядового виконавця є майже неможливою місією. Саме тому відповідальність командирів стає ключем до покарання всієї вертикалі агресора.

У 2022 році в окупованій Олександрівці на Миколаївщині російські військові викрадали і катували цивільних. У 2025-му за ці злочини засудили не лише виконавців, а й їхнього командира Сергія Єсіпова. У вказаних у кримінальному провадженні епізодах Єсіпов особисто не катував людей і не видавав прямих наказів підлеглим робити це. Та слідство довело: він знав про злочини і нічого не зробив, аби їх припинити.

Так в Україні вперше застосували принцип відповідальності командира. У міжнародному, а з жовтня 2024-го й в українському, праві він означає, що бездіяльність командира – це форма участі у вчиненні злочину.

**«Стандарт Ямашіті»**  
Станом на 4 березня 2026 року, в Україні зафіксовано 213 тисяч епізодів воєнних злочинів. Із них за чотири роки лише 800 обвинувальних актів дійшли до суду. 242 російських військових отримали вирoki в судах. Про це повідомляють начальники управління Департаменту протидії злочинам, вчиненим в умовах збройного конфлікту, Офісу Генпрокурора Тарас Семків.

Голова правління Української Гельсінкської спілки за прав людини Євген Захаров **свідчить**: жодна правоохоронна система не здатна ефективно розслідувати таку кількість правопорушень, як її в умовах війни, яка триває. До того ж, слідство часто складно встановити їх безпосередніх виконавців. У таких умовах відповідальність командирів може стати ключовим інструментом, щоб стимулювати їх уважніше контролювати дії підлеглих.

Принцип відповідальності командира існує в міжнародному праві вже понад століття. Але в судовій практиці його закріпили після Другої світової війни. Так, у справі японського генерала Томоюкі Ямашіта (Yamashita Tomoyuki) у 1946 році суд **визнав**, що командир зобов'язаний запобігати злочинам підлеглих. Ямашіта засудили до смертної кари, а сам прецедент отримав назву «стандарт Ямашіті».

Цей принцип поступово закріпили в міжнародному праві, зокрема в Женевських конвенціях і статутах міжнародних трибуналів. Найповніше він сформульований у статті 28 Римського статуту Міжнародного кримінального суду.

Його суть полягає у тому, що командир несе кримінальну відповідальність, якщо він мав ефективний контроль над підлеглими, але не зробив нічого, щоб запобігти злочинам, зупинити їх або покарати винних. Ключовим є **«ефективний контроль»**, тобто реальна можливість командира вплинути на дії підлеглих.

**В українському законодавстві інститут відповідальності командира ввели восени 2024 року**  
Принцип відповідальності командира закріпили в українському законодавстві лише у жовтні 2024 року, через статтю 31-1 ККУ – «Кримінальна відповідальність військових командирів, інших осіб, які фактично діють як військові командири, та інших начальників». За змістом вона відповідає положенням статті 28 Римського статуту – «Відповідальність командирів та інших начальників».

Експертка проєкту ЄС "Право – Justice" з питань відповідальності за міжнародні злочини Анна Стаханова пояснює: до внесення змін у законодавство, аби притягнути командира до відповідальності, необхідно було довести, що він фактично знав про протиправні дії своїх підлеглих. Водночас міжнародне право встановлює ширший стандарт: достатньо того, що командир мав знати про такі дії, виходячи зі своїх повноважень та обставин.



Анна Стаханова. Фото надане Анною Стахановою

«Це особливо очевидно в контексті подій на прифронтових територіях, де дрони регулярно використовуються для атак на цивільних осіб, пожежні автомобілі чи карети швидкої допомоги. Ці факти широко висвітлюють у ЗМІ. У безпосередніх виконавців цих злочинів є командири. І навіть якщо вони не видавали прямих наказів на здійснення таких нападів, принцип відповідальності командира передбачає, що вони не можуть залишатися осторонь. За наявності повноважень та інформації, яка була доступною, вони мали б знати про ці дії та вжити заходів для їх запобігання. У разі бездіяльності – вони несуть відповідальність за злочини своїх підлеглих», – говорить Стаханова.

За словами адвоката, керуючого партнером АО "Амбрел", експерта громадської організації "Медіана" Ініціатива за права людини" з міжнародного кримінального права Андрія Яковлева, ця модель відповідальності відрізняється від співучасті тим, що не вимагає спільного умислу на вчинення злочину, а ґрунтується на бездіяльності командира та неналежному контролі над підлеглими.

«Слідчі наразі тільки навчаються застосовувати інститут відповідальності командира. Адже вони мають поняття виконавця, організатора, пособник. А тут іншає: є солдат, який вчинив воєнний злочин, і є командир, який цього не запобіг. Відповідно, розслідування діяльності командира проходить за іншими принципами. Потрібно доводити, що він був безпосереднім командиром на певній території і здійснював ефективний контроль у час вчинення воєнного злочину», – говорить Яковлев.

Навіть на звільнених територіях, де є доступ до місцевості, свідків і потерпілих, ключовою проблемою у розслідуванні воєнних злочинів залишається ідентифікація виконавців.



Кирило Пугачов. Фото надав Кирило Пугачов

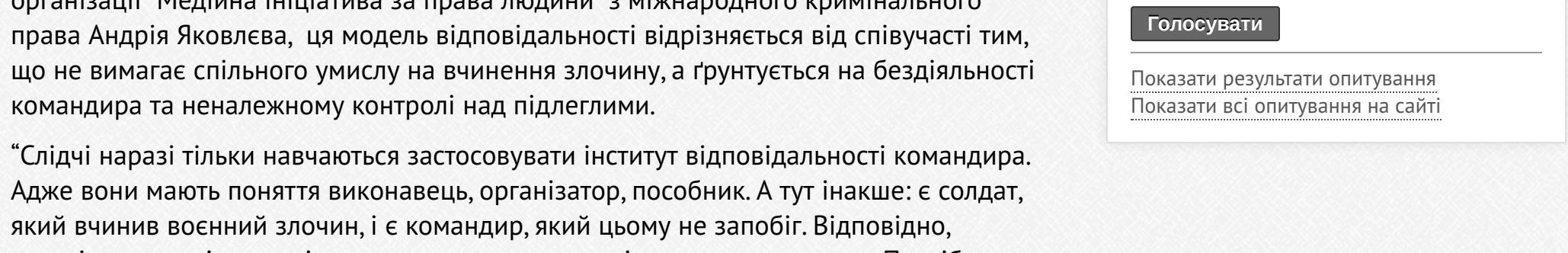
«Ми доволі не могли застосувати інститут відповідальності командира, оскільки до ратифікації Україною Римського статуту не було єдиного бачення, як це зробити. Поки немає загальної позиції судів і сформованої практики, виникають практичні питання. Наприклад, якого рівня командир має нести відповідальність і як діяти, коли на одній території перебували кілька підрозділів», – пояснив Watchers очільник відділу протидії злочинам, вчиненим в умовах збройного конфлікту, Чернігівської обласної прокуратури Кирило Пугачов.

Водночас він покладає надії на цей інститут: після ідентифікації командира йому можна інкримінувати воєнні злочини підлеглих через неналежну реакцію на їхні дії. Ключовими умовами є те, чи розумів командир, що відбуваються злочини, чи адекватно реагував і чи мав ефективний контроль над територією.

«На рівні Офісу Генерального прокурора ми залучаємо міжнародних експертів із досвідом роботи в Югославії, Руанді та інших зонах конфліктів, де застосовували інститут відповідальності командира. Вони допомагають вибудувати ключові справи, які стануть основою для подальшої практики притягнення командирів до відповідальності», – зауважив Пугачов.

**12 років за бездіяльність: як в Україні вперше застосували принцип відповідальності командира**  
А втім, українські правоохоронці змогли застосувати принцип відповідальності командира ще до змін у національному законодавстві.

Так, у 2023-му Миколаївська обласна прокуратура оголосила **підозру** та скерувала до Сінгурівського райсуду обвинувальний акт проти командира 127-го стрілецького полку мобілізаційного резерву 1-го армійського корпусу так званої «ДНР» – росіянина Сергія Єсіпова. Серед обвинувачень були також двос його підлеглих – зраніці Олексій Тесленко та Андрій Колобов, які були військовослужбовцями ЗС РФ.



Будинок в селі Олександрівка на Миколаївщині, де Сергій Єсіпов, Андрій Колобов та Олексій Тесленко облаштували катівню. Фото: СБУ

Слідство встановило, що під час окупації частини Миколаївської області Тесленко та Колобов щонайменше з квітня до липня 2022 року викрадали цивільних чоловіків. Їх перевозили в село Олександрівка, де силоміць утримували в холодних господарських будівлях та застосовували тортури. Єсіпов був командиром на цій території. Спочатку йому інкримінували співучасті (частина 2 статті 28) і порушення законів та звичаїв війни (частина 1 статті 438 КК України).

Під час розгляду справи суд виключив ознаку співучасті щодо Єсіпова. Слідство не довело, що злочин вчинили за попередньою змовою, та що командир особисто брав участь у незаконному утриманні чи катуваннях цивільних.

Водночас суд застосовує норми міжнародного права. Зокрема, статтю 86 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій, яка передбачає відповідальність командирів, якщо вони знали або мали знати про злочини підлеглих і не намагалися їх зупинити чи покарати винних. Такі дії суд кваліфікував як порушення законів і звичаїв війни за статтею 438 КК України.

«Ми не застосовували статтю 31-1 Кримінального кодексу, оскільки підозру та саму кваліфікацію злочину надавали у 2023-му, ще до змін у Кримінальному кодексі. Тим не менш, за нормами міжнародного гуманітарного права ми констатували, що мала місце і відповідальність командира. У вирокі суд це підтвердив. Співучасть за статтею 28 залишили для підлеглих Єсіпова – громадян України Колобова і Тесленка», – сказав Watchers прокурор відділу протидії злочинам, вчиненим в умовах збройного конфлікту, Миколаївської обласної прокуратури Денис Телечкан.

Він додав, що Єсіпов знав про катування, які вчиняли його підлегли, але нічого не зробив, аби їх припинити чи притягнути винних до відповідальності.

«Ми будували факт того, що він знав про злочини. Встановили, що він приїжджав до будинку, де тримали бранців, бачив їхній стан, отримував доповіді, мав владу та контроль, але не вжив жодних заходів, щоб зупинити злочини», – розповів прокурор.

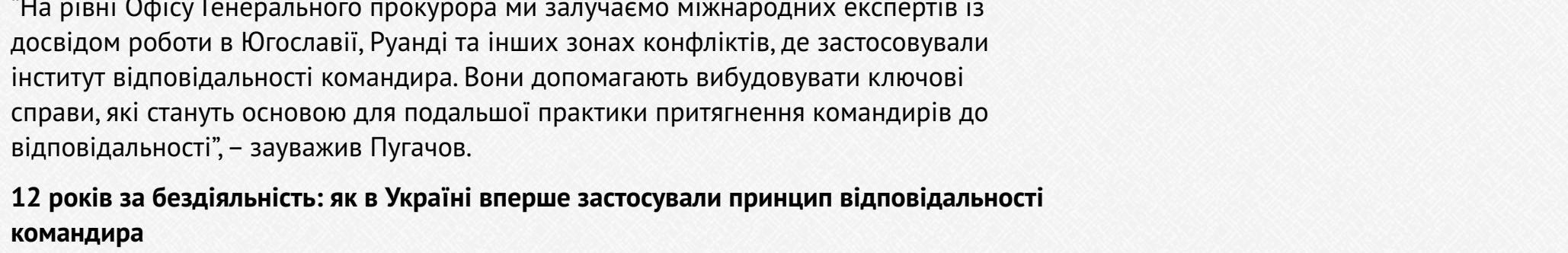
Під час розслідування слідчі проводили консультації з міжнародними експертами, проходили спільні тренінги з адвокатами та суддями. Водночас, як наголошує Телечкан, в Україні досі немає сталої судової практики щодо відповідальності командирів – вона лише формується.

Крім того, прокурор розповів, що слідство стикається зі складностями в ідентифікації командирів, їх переміщеннях по службі та присутності на місці, коли вчиняють воєнні злочини. Наприклад, командир може бути у відпустці, на лікарняному чи на ротачії. Особливо це складно встановлювати на окупованих територіях, де немає доступу до свідків і місцевості. Це ускладнює доведення вини командира за бездіяльність.

Сергію Єсіпову Сінгурівський райсуд заочно **призначив** покарання у вигляді 12 років тримання під вартою. Його підлеглих заочно засудили до 15 років в'язниці кожного з конфіскацією майна. Апеляційний суд залишив це рішення без змін.

Наразі вирок Єсіпову залишається єдиним в Україні за інституту відповідальності командира. Водночас Офіс Генпрокурора у коментарі Watchers розповів, що станом на 19 лютого 2026 року підозри повідомлено ще двома командирам рф.

Перша – командиру взводу 234-го десантно-штурмового полку 76-ї десантно-штурмової дивізії повітряно-десантних військ зс рф (Watchers не вдалося встановити його прізвище). З 7 до 30 березня 2022 року він перебував на тимчасово окупованій території Бучі на Київщині та фактично командував особовим складом російських військових. За даними ОПГ, він навмисно не вжив заходів, щоб запобігти вбивству 17 цивільних, яке вчинили його підлегли. Друга підозра – начальнику штабу 5-ї окремої гвардійської танкової тащійської верхопротранової ордена Суворова бригади 36-ї загальновоїнської армії східного військового округу зс рф Роману Ніколаєнку. З 24 лютого до 31 березня 2022 року його підлегли умисно вбили 12 цивільних та 4 представників територіальної оборони на території тимчасово окупованого Бучанського району Київської області.



Андрій Яковлев. Фото надав Андрій Яковлев

Поки ці справи готують до передачі в суд, експерт Андрій Яковлев наголошує, що застосування інституту відповідальності командира може мати більший ефект: «У генерала або іншого командира більше шансів дожити до кінця війни, він може захотіти вийти за кордон навіть зараз, наприклад, перебуваючи у відпустці. На командування левше впливати, ніж на окремих виконавців, які могли вже й загинути. Якщо командир усвідомлює, що нестиме відповідальність за злочини у зоні свого командування, то є більше шансів, що він їм запобігатиме і ефективніше контролюватиме підлеглих. Це може змінити те, як російські військові поведуться на окупованих територіях чи з нашими військовополоненими».

**Авторка: Наталія Найдюк**

Теги: Тесленко Олексій | Колобова Андрій | Єсіпов Сергій | Пугачов Кирило | військові злочини | Воєнні преступлення | Сухомінов Анна | Семків Тарас | ВС РФ | ЗС РФ | Війна | Напад Росії на Україну | Нападени Росії на Україну | катування | Миколаївська область | Миколаївська область

**Юлія Біленько**  
ВІСНИКОВИЙ РЕДАКТОР

29 березня 2026 р., 20:52 | Переглядів: 2341 | Коментарів: 0

Роздрукувати | Надіслати товаришу

Коментарі:  
comments powered by Disqus

Головна | Прозве | Статті | Архів | Закони | Контакти

Тематичні розробки: Конфлікти | Політика | Конфлікти | Політика | Думка | Конфлікти | Політика | Економіка

Відео | Блоги

2013-2026 © АНТИКОР – національний антикорупційний портал

Резюме на сайті • Наш партнери

Політика конфіденційності

Використання матеріалів сайту дозволено лише за наявності письмового дозволу редакції. Зверніть увагу: зображення, фотографії та відеоматеріали належать їх авторам.

Facebook | Twitter | YouTube | RSS-нідишка | Email-розсилка | Мобільна версія

Важливі новини

2026.03.09  
Болгарський «схематоз» Олега Невзорова: як одеська забудова нафти захопила Ліси Барни #Барни #Схематоз #Болгарія

05.06.2026  
Місцями Рєва є острів: мільярди на відбудові енергетики через ексцесивного голову ОПТ Кирила Тимошенка #КМДА #КСТА #Тендери

ЯК ОБИТИ БЛОКУВАННЯ І ЧИТАТИ НАШ САЙТ

Останні новини

23:21 Дивні жести та міміка: Трампу знову стало але під час виступу

23:18 Стало відомо ім'я дівчини, яка трагічно загинула на пляжі в Одесі

23:11 Масштабна тривога в Україні: у Харкові чули вибухи, у РФ злетів MiG-31

23:05 Сенат США ухвалив резолюцію про обмеження військових повноважень Трампа щодо Ірану

23:01 У Мадриді стався вибух у місцевості енергетичної компанії Mueve

Підпишіться на наш канал в Telegram. Оперативно про головне

22:58 Китай уперше обігнав США за кількістю мільярдів у рейтингу Nupul

22:51 Історичний рекорд Роналду: Португалія розгромила Узбекистан на ЧС-2026

22:46 Нова стаття 2-45 подала позов проти ЄС через заборону на импорт російського газу

22:41 Паливна криза розширюється у Белгородській і Курській областях РФ ввели ліміти на АЗС

22:35 Зеленийскі наголосили на важливості конструктивних відносин із Польщею напередодні конференції у Гданську

22:30 Ситуація на фронті: Зафіксовано 204 обстріляння, найбільше – на Покровському напрямку

22:21 Слід РФ у Відні: австрійський співдиректор українських АЗС «Amis Energy» керує бізнесом топменеджера російського «Лукойлу»

22:15 Паливна об'єкція віддалася Сибіру: Новосібірська область готує ліміти на АЗС

22:10 У віці 56 років пішов із життя відомий грузинський бізнесмен Теймуш Угулава

22:04 Пенсатта та збройні корпорції США уклали рішення для поповнення запасів ракет і боєприпасів

22:00 Не більш як 40 літрів: У головному нафтовидобувальному регіоні РФ запровадили обмеження на продаж бензину

21:52 Підроблені сертифікати EUR-1: волонтерський суд зобов'язав імпортера авто сплатити 4 мільйони гривень штраф

21:47 Експертки НАБУ Олександр Сесларов очолює департамент в "Укробанку", ЗМІ

21:41 Смерть дитини в таборі "Olympic Village": у Чорногорії затримали колишню директорку закладу

21:36 Україна та Польща ведуть діалог для зникнення напруги у відносинах, – МЗС

21:30 Кожен день видно, що українська плуїність правде, – Зеленський про роботу далекобійної зброї

21:22 NYT прислало головний матеріал українському дрон-перехоплювачу

Теги новин

COVID-19 аргументи Росії Атака Війна

Воїна ВСУ втрорженіє

Димітра Трпач Динабас ДПМ Зеленський ЗСУ КИЇВ Київ коронавірус Корупція

Напад Росії на Україну Нападениє

Росії на Україну окупанти окупанти Порошенко Путін Росія

Россія св США Україна Україна ЧП Зітнення коронавірус

Наші опитування

Чи вірите ви, що Димітра Трпач зможе зупинити війну між Росією та Україною?

Так, повністю зможє

Частково зможє, але не відразу

Ні, не зможє

Це залежить від дій інших сторін

Важко відповісти

Голосувати

Показати результати опитування

Показати всі опитування на сайті

